

Det tibetanske folket har det ikke lett; det er knapt noen som har det verre. Afghanerne er iferd med å få igjen sin egen grunn, bare for å sammenligne med noe som har fanget oppmerksomheten til Vesten langt mer enn det som er blitt Tibet tildel. Det er allerede mange år siden National Geographic gikk over til å skrive om alle tibetanske navn på kartet til kinesisk. Kinesere flytter inn i Tibet i så store mender at tibetanerne er iferd med å bli en minoritet i sitt eget land. Verden løfter ikke en finger. Allerede for 30 år siden tvangsdepoterte kineserne tibetanske barn til Kina for å ny-ideologisere dem der, da de fant ut det ikke nyttet i hjemlandet.

Det er niende gangen min i Nepal; for det meste har jeg oppholdt meg tett inntil Tibets grense, og jeg har truffet adskillige grense-kryssere i den tiden. En av dem var en 18-åring i kinesisk arbeidsuniform. Han beskrev en landsby omgjort til tvangsarbeidsleir. De som ikke ville arbeide hardt nok, fikk fingrene slått med jernstenger. Ble rømlinger tatt på grensen, fikk de skåret skinnlapper av ryggen og salt strødd i! Det høres ut som Asbjørnsen & Moe, men jeg fikk det bekreftet fra uavhengig hold. Så hardhendte metoder blir ikke brukt lenger - etter firerbandens avgang, men utslettelsen av nasjonen og kulturen fortsetter. Vesten tier. -Det er om å gjøre å vinne en flik av det enorme kinesiske markedet, må vite. Et slikt forhold har ikke gjort seg gjeldende i Afghanistan.

For alvor kan en snakke om "skrift i grus" her: for aldri har vel en invasjonshær etterlatt en materiell kultur i grus mer enn kineserne gjorde fra 1959 av, -samtidig som det knapt finnes noe bedre eksempel på et folks immaterielle kulturseighet! De tibetanske skrifttavlene langs stiene er pulverisert, mens skriftens innhold idag spres over hele verden!

Da Jokhang-tempelet i Lhasa ble gjenåpnet for noen år siden, fikk kinerne et sjokk: Ikke bare de eldre tibetanerne strømmet til, men også ungdom og barn ville inn og knytte seg til den fremste manifestasjonen av deres foreldres kulturidenti-

tet! For makthaverne var det uforståelig: De var jo offer for sin egen, enkle propaganda: At det store flertallet av tibetanere hadde levd som elendige slaver under et terroriserende prestevelde. Jeg møter tibetanere med opprinnelse i den slavemajoriteten hver dag, og de kan fortelle om noe annet. Slaveriet -og hungersnøden- oppsto idet kineserne kom.

Hvordan ville du som nor-kvinne/mann holdt ut et slikt tap? Tenk tilbake på 1940-45, dere som er gamle nok: Det er jo bare som en "hold-pusten-øvelse" i sammenligning. Jo, de holder ut, for de er ikke europeere, amerikanere, kinesere - de er tibetanere: Det folket som 4-5000 meter over havet, med titalls mil mellom hver bosetting, stort sett boende i det vi i Norge ville kalle ørken, presterte å skape og gjennom tusen år vedlikeholde en avansert høykultur, med tre ulike skriftspråk - alt ettersom hva saken gjaldt, med det største innslag av filosofer, diktere og billedkunstnere i forhold til folketallet noen nasjon har kunnet oppvise. Et folk som -etter utvikling av sin egen, merkelige form for buddhisme for tusen år siden, har vært totalt ferdige i forhold til sine naboer -men som av og til har slåss seg imellom -særlig over filosofiske meningsforskjeller! Temperamentsfulle har tibetanerne alltid vært. Hvilke andre ville finne på å gjennomføre filosofiske diskusjoner ikke bare med hodet, men med kroppen i geberder som var det en jiu-jitsu-kamp?

Intet folk har kunnet tilby sine medlemmer så mange ulike veier til frigjøring og dypere mening, fra selvforglemmende sosial aktivitet til det å setté seg inne i et fjell fra tjue-årsalderen og resten av livet. Samtidig har knapt noe folk utviklet slike evner til utspekulert handel og innspekulert diplomati som tibetanerne. Jeg vil aldri holde opp å undres over mangfoldet i dette folket -ja, i det enkelte individet i dette folket, med det resultatet at det er omtrent umulig å få dem til å bukke under for press utenfra eller manglende ressurser. Tibetanerne er en slags høysiviliserte eskimoer i verden.

